

KULTUR

Tips oss kultur@vl.no

Sanger født i stormkast og solgløtt

BEARBEIDET SORGEN: En oppvekst med to foreldre som tok sitt liv med få års mellomrom, er ikke hverdagskost. Jan Fredrik Helland har bearbeidet sjokket og sorgen gjennom åtte års bohemliv i USA – og med musikk som har resultert i kritikerroste album.

OLAV SOLVANG
olav.solvang@vl.no

51-åringen vokste opp i et hjem i Lier hvor faren var prest. Selv var han mer interessert i musikk og bandøvinger i kjelleren med kamerater enn kirkegang. Det er likevel ikke minner om et strengt kristent hjem, men et hjem med en romslig holdning til musikk og livet som sådan, han husker best fra barne- og tidlige ungdomsår. I 1981, da Jan Fredrik var 17 år, ble livet brått snudd på hodet for ham og de tre søsknene.

– Far valgte å gjøre slutt på livet sitt. For meg ble det veldig om å gjøre å ta vare på moren vår, hun var jo det holdepunktet som var igjen. Da også hun tok livet sitt tre år senere, visste jeg ikke hva jeg skulle gjøre. Midt i sjokket og sorgen var jeg også opptatt av ikke å bukke under. Jeg ville bli mest mulig selvstendig, og pakket snart sekken og dro til Amerika.

Musikk og følelser. 30 år senere befinner Jan Fredrik Helland seg i Gildeskål i Salten i Nordland, hvor han er lærer på Inndyr skole. Samtidig er han gitarist og låtskriver i det Drammen-baserte bandet Bardz. Barndomskameraten Bjarne T. Jensen, som han spilte i band med allerede i tenårene, er vokalist. Veien fram til debutalbumet *World To Be Found* i 2013, var lang. Men mottakelsen, blant annet i Herreavdeling på NRK1 og i Vårt Land, var strålende. Nå

JAN FREDRIK HELLAND

51 år. Ungkar. Bor i Gildeskål i Salten i Nordland. Utdannet lærer. Jobber nå som lærer på Inndyr skole. Gitarist og låtskriver i bandet Bardz.

Aktuell med EP-en *A Grand Life Alliance*. Ga ut albumet *World To Be Found* i 2013.

Spiller fiolin i Bodø symfoniorkester.

Første konsert med Bartz er på Buddy i Drammen 20. mai.

er en ny EP, *A Grand Life Alliance*, klar. Siste låt på platen heter «Under A Brand New Sky». Det har vært mange stormkast og mørke skyer før Helland så seg i stand til skrive en slik låt.

– Mors og fars tragiske bortgang har preget meg, og dermed også musikken min. Også andre ting har kastet dype skygger over livet mitt. Heldigvis har sola og varmen aldri blitt helt borte. Også det tror jeg kan høres i låtene mine. Det musikalske og følelsesmessige går for meg hånd i hånd. Hele livshistorien min ligger i musikken min, sier Jan Fredrik Helland.

Fra hånd til munn. Det første året i USA, i 1985, bodde han i San Francisco. Den unge nordmannen overnattet på gata, i gamle bygninger og parker, der det bød seg en mulighet.

– Jeg hadde nullet helt ut, også økonomisk. Jeg var stadig blakk, levde fra hånd til munn. Tjente noen dollar ved å spille på gata og gjennom andre strøjobber. Etter hvert ble jeg kjent med noen likesinnede. Fikk et lite miljø rundt meg.

Sammen med en amerikaner begynte han å haie rundt på Vestkysten i USA. De sang og spilte for alle som ville høre på, og som hadde noen slanter til overs.

– Jeg spedde på med oppvaskjobber på restauranter. Jobben jeg fikk som skogplanter i Mendocino, var mer spennende, og ganske bra betalt. Da jeg i tillegg fikk brev fra Norge om at

jeg hadde fått en liten arv, leide jeg ei tømmerkoie i Westport ute ved kysten.

Der oppdaget han bluegrass-musikken, og ble hektet på pionerer som Stanley Brothers og Bill Monroe. Han ble med i

Det musikalske og følelsesmessige går for meg hånd i hånd.

Jan Fredrik Helland

en bluegrass-trio, dermed steg humøret.

– Blant mange amerikanske ungdommer hørte det med til det å bli voksen å prøve forskjellige stoffer. Jeg kom heller ikke uten-

om dette, men det var ikke noe som fulgte meg i særlig grad.

Rastløs. En kveld traff han to hyggelige servitriser på en restaurant. De var søstre, og han fant tonen med særlig den ene.

– Jeg flyttet sammen med henne, men det skar seg nokså fort. Jeg var for rastløs. Visste fremdeles ikke helt hva jeg ville med livet mitt.

Han visste bare at han måtte forflytte seg videre. Snart hadde han kjøpt en pickup til 1.500 dollar av Gene Parsons, trommeslageren i det sagn-omsuste bandet The Byrds fra 1968 til 1972.

– Jeg kjørte nordover i landet. Visste ikke helt hvor jeg skulle gjøre av meg. Men jeg hadde begynt å tenke stadig mer på familien min og vennene mine hjemme i Norge. Jeg savnet dem.

Tilbake i Norge. Jan Fredrik Helland returnerte til Norge i

Hele livshistorien min ligger i musikken min, sier Jan Fredrik Helland.

NYE LÅTER: Jan Fredrik Helland bor i Gildeskål i Salten i Nordland, hvor han jobber som lærer. Fritiden bruker han til å gå i fjellet og skrive nye låter. De mange stormkastene i livet hans kan høres i musikken til bandet Bardz. Foto: Helge Førde

1993. Tilbake i bygda Lier tilbrakte han mye tid på å stirre i veggene. Noen spillejobber på en klubb på Tranby lyste opp. Omsider fikk han jobb på et skipsverft i Drammen, før han takket ja til et jobbtilbud på et skipsverksted på Sunnmøre.

– På denne tiden traff jeg flere som hadde vært en del av vennegjengen og omgangskretsen til foreldrene mine. Jon Bovim, sønnen til tidligere rektor på KG, Hans Bovim, var tilknyttet verftet jeg jobbet på. Hyggelig fyr.

En dag så han en plakett hvor det stod at Gunleik Seierstad skulle tale i stedets kirke. Jan Fredrik visste at Seierstad hadde vært en god venn av faren, og at de begge hadde vært misjonærer i Ecuador.

– Det ble et hyggelig møte. De siste 15 årene har Gunleik og jeg holdt kontakten. Ved å snakke om barndomsminner og det som skjedde med folk jeg stoler på, opplever jeg at

CODE KRITIKKER: Bandet Bardz har fått gode kritikker for konsertene og platene sine. Til høyre Jan Fredrik Helland. I midten barndomsvennen Bjarne T. Jensen.

Foto: Bardz Music

tilværelsen er blitt bedre.

Han synes det er vanskelig å si hva kristentroen han vokste opp med, betyr for ham i dag.

– Tro er mer enn bare en måte å forholde seg til dogmer og symboler på. For meg har kanskje troen vært av mer universell art.

Han var en av to i klassen som nektet å konfirmere seg.

– Det skyldtes ikke oppveksten, for mor og far var aldri for dømmende. Det var nok mer et opprør mot det bestående enn mot Gud. Det tror jeg også far forstod.

‘Musikk kan uttrykke det umulige’

MUSIKK TIL HJELP: Audun Myskja tror musikk kan endre følelser som sitter fast, og slik hjelpe oss gjennom traumer og vanskelige livshendelser.

OLAV SOLVANG
olav.solvang@vl.no

63-åringen har i over 30 år jobbet med musikk innen medisin. I starten opplevde han at det var lite gehør for bruk av musikk i helsevesenet, men i de senere årene har han merket en økende interesse og åpenhet for bruk av musikk for å hjelpe mennesker som sliter.

– At musikk kan roe oss ned, og at rytmen i musikken kan øke ytelsen vår, er klart. Slik musikk også kan påvirke ting som er traumatisk. Det er heller ingen tvil om at musikk berører en større dimensjon enn vårt eget hverdagsanliggende og vår egen personlighet, sier Audun Myskja.

Former livet. Når det gjelder Jan Fredrik Hellands historie, hvor begge foreldrene tok livet sitt tidlig i livet hans, mener Myskja det må være blant de mest traumatiske hendelsene et menneske kan oppleve.

– En slik opplevelse vil forme livet til den etterlatte. Det vil også kunne forme uttrykket til en etterlatt som driver med musikk, fordi det vi skaper blir filtrert gjennom et menneskes opplevelser og tolkning av virkeligheten. Jeg tror egenskapene i slik musikk kan formidle følelser som kan gjenkjennes av folk som har opplevd noe lignende.

AUDUN MYSKJA

► Nevrologisk musikkterapeut. 63 år. Faglig leder for Senter for Livshjelp. Overlege, spesialist i allmennmedisin. Skrevet flere fagbøker. Vunnet Den Norske Lægeforenings kvalitetspris for arbeid med musikk i medisinen.

Audun Myskja siterer Victor Hugo, som har sagt at musikk uttrykker det vi verken kan tale om eller tie om.

– Derfor kan musikken i slike tilfeller ikke bare tale til dem som har opplevd traumatiske ting, men også uttrykke for dem.

Spontant uttrykk. Myskja tror musikken i mange tilfeller virker like sterkt der den ikke defineres som terapi, men hvor vi bruker sang og musikk som en naturlig del av livet og uttrykket vårt, slik også Jan Fredrik Helland beskriver det.

– Tenker man musikk bare som terapi, kan det skapende frirommet lukkes, selv om vi naturligvis trenger profesjonelle terapeuter. Musikk kan utløse små «hverdagsmirakler» som overskrider vår personlighet. Personligheten kan være et hinder for å komme videre etter traumer hvor vi kretser rundt problemene «meg og mitt».

NORSK TONEKUNSTNERSAMFUND:

DEN NORSKE MUSIKKFEST 2016

KONSERT ONSDAG 6. APRIL KL. 19.00 GAMLE LOGEN

Medvirkende:

Oslo Strykekvartett, Joakim Nordin, Bjørn Rabben, Bjørn Nyman, Sveinung Bjelland, Tor Espen Aspaas, Hege Høisæter, Andzej Maevski, Torhild Fimreite, Michael Andre Grolid, David Meier.

Musikk av:

Fartein Valen, Rolf Wallin, Kjell Habbestad, Edvard Grieg, Gunnar Sønstevald, Halfdan Kjerulf, Finn Mortensen, Christian Sinding, Egil Hovland, Sparre Olsen, Gisle Kverndokk, Harald Sæverud.

Billetter:

kr. 250/150 hos Billettservice AS eller ved inngangen fra kl. 18.30